

Knihovnictví v 60. a 70. letech 20. století

PŘEDMĚT DĚJINY ČESKÉHO KNIHOVNICTVÍ V KAŽDODENNOSTI

DUBEN 2018

60. léta – politické a kulturní pozadí

- Postupné uvolnění jak v politickém, tak kulturním životě
- duben 1968 - schválen Akční program KSČ, který si vytknul za cíl vybudovat „**socialismus s lidskou tváří**“, demokratizovat socialistický systém
- následovala řada reforem, přestala fungovat do té doby rozsáhlá cenzura, byla obnovena svoboda shromažďování
- vyvrcholení demokratických snah – Pražské jaro 1968 (Alexandr Dubček)
- zvrát 20./21. 8. 1968 – invaze vojsk Varšavské smlouvy – návrat ke komunistické totalitě
- zákon o federalizaci Československa
- protesty veřejnosti proti okupaci Československa sovětskými vojsky (Jan Palach, Jan Zajíc)

Host do domu, ročník VIII / 1961, č. 9

Eva Gejgrová: Profil nových španělských generací 418

Recenze

Marie Kudeřiková: Zlomky života (Zdeněk Dudík)	423
Joseph Roth: Pochod Radeckého (Zdeněk Kožmín)	424
Thomas Wolf: K domovu pohled, anděle (Antonín Přidal)	424
Luděk Šnepp: Vás potkávám (Dobrava Moldanová)	425
Hermína Franková: Ženy pod helmou, Děti platí polovic (Milan Suchomel)	425
Josef Hanzlík: Lampa (Miroslav Červenka)	426
Čestmír Jeřábek: V paměti a v srdci (Vlastimil Válek)	426
Jan Skácel: Jak šel brousek na vandr, Pohádka o velikém samovaru (Oleg Sus)	427

Výtvarné umění

M. M.: Česká karikatura: Vladimír Jiránek	408
---	-----

Film

Leo Rajnošek: Otázka „věrnosti“ filmové adaptace	421
--	-----

Satira

I. Kolcov: Ivan Vadimovič – milovník literatury (přeložil Josef Sedlák)	432
---	-----

Poznámky

Pavel Landa: „Zpěv“?!	428
Olaf: Solochoy a priori stlučený	428
Rudolf Pečman: Bartókovo dílo na jevišti v Brně a Budapešti	429
-gs-: Toaletní literatura	429
fl: Čeká se dál	430
...: To je slovo do diskuse	430

Básně

Jacques Prévert: Píseň hlemýžďů jdoucích na pohřeb (úryvek)	385
Jindřich Hilér: Mír	391
Zdena Plešáková: Bliženci	391
Vlastimil Maršáček: Stesk	392
Kalungano: Kde jsem? (přeložil Kamil Bednář)	397
Gabriel Mariano: Náfek mého ostrova (přeložil Kamil Bednář)	398
Agostinho Neto: Loučení ve chvíli odjezdu (přeložil Kamil Bednář)	399
Petr Kabeš: Smrt v lednu	399

Próza

Anatolij Kuzněcov: S...monika (přeložila Marcela Pittermannová)	386
Luďmila Romportlová: Stromy	393
Ivan Kříž: Alexandrův ragtime band	400
-ua-: Polodenní voucher, Jazyk a polaroidka	403

Články

Lubomír Nový: Mladý člověk a jeho učitelé na střední škole	405
Mirko Novák: Socialistický humanismus Jarmily Glazarové	410
Zdeněk Kožmín: Realismus a novátorství	412
Jan Trefulka: Nad dílem	415
kfus: Třásničky z nové americké satiry	416
Eva Gejgrová: Profil nových španělských generací	418

Host
do domu,
ročník
VIII / 1961,
č. 9

Host do domu, ročník XI / 1962, č. 12

OBSAH

Básně

<i>František Branislav</i> : Za bouře, Plavení	517
<i>Karel Kapoun</i> : Dobrý den, ženo má!	519
<i>Karel Kapoun</i> : Strach	520
<i>Kamil Bednář</i> : Píseň ženy	526
<i>Jannis Ritsos</i> : Objektivita (přeložil Adolf Kroupa)	531

Próza

<i>Isaak Babel</i> : Cesta (přeložil Jan Zábrana)	513
<i>Ludvík Aškenazy</i> : Polívka	518
<i>Jaromír Tomeček</i> : Smích	520
<i>Jiří Pištora</i> : Autostopsie	527
<i>Jan Skácel</i> : Dostojevskij a tráva v Azerbájdžánu	529

Články

<i>Vladimír Blažek</i> : Polnice uprostřed ticha	534
<i>Viktor Sklovskij</i> : Stránky z deníku (přeložila Marcela Pittermannová)	539

Recenze

<i>Manfred Gregor</i> : Most (Marta Koukolová)	546
<i>H. K. Laxness</i> : Gerpla (Zdeněk Kožmín)	547
<i>Lidija Obuchovová</i> : Déšť v letním slunci (Milan Uhdé)	547
<i>Lumír Čivrný</i> : Z tvé číše, Ameriko . . . (Antonín Přidal)	548
<i>K. F. Sedláček</i> : Životy žijí lidé (Věra Vařejková)	548
<i>Zdeněk Heřman</i> : Dobrodružné poznávání (-oa-) (František Tenčík)	549
<i>Jiří Marek</i> : Střelnice (Miroslav Petříček)	549
<i>Helena Čapková</i> : Moji milí bratři (Vlastimil Válek)	550
<i>Miloš Macourek</i> : Albert Dubout (Oleg Sus)	550
<i>Vlasta Fischerová-Nezvalová</i> : Kouzelná říše dětství Vítězslava Nezvala (František Tenčík)	551
<i>Albert Kutal</i> : Jaroslav Král (zk)	551

host do domu

měsíčník pro literaturu
umění a kritiku

Šéfredaktor

Bohumír Macák

Redaktoři

Oldřich Mikulášek, J
Trefulka a Milan Uhd

Redakční rada

Vladimír Blažek, Jose
Burjanek, Josef Hra
Ivan Kříž, Ludvík Kun

Výtvarné umění

I. Z.: Nové učebnice – výtvarné dílo	552
I. Z.: Čtyři reprodukcce	552

Hudba

<i>Rudolf Pečman</i> : Cesty a rozcestí moderní hudby	544
---	-----

Film

<i>Zdeněk Smejkal</i> : Šest v čele	542
-------------------------------------	-----

Poznámky

<i>Olaf</i> : Jak nelze kritizovat abstraktní umění	553
- <i>veb-</i> : Informátoři?!	553
<i>Antonín Přidal</i> : Koupel nikoli poslední	554
<i>fl</i> : Polsko-český úspěch	554
I. Z.: Podruhé v Československu	555
- <i>gs-</i> : Spravedlivě o humoru	555

Satira

<i>Milan Růžička</i> : Aforismy	556
Třetí strana obálky	
<i>Vlastimil Maršíček</i> : Hrátky bez oprátky	

Vyobrazení

omoravských výtvarníků: Čeněk Dobiáš (513), Karel
ič (525), Zdeněk Macháček (526); Jan Steklík (527, 528),
, Dagmar Kudrová (532), Miluše Roubíčková-Kytková
533), Jappy (546, 547), fotografie Josef Tichý (517, 538,
zadní strana obálky), Bill Brandt (556)

Ivan Kříž, Ludvík
Zdeněk Pluhař,
Milan Suchome

Obálka

Jaroslav Fišer

Typografická

Jiří Šindler

„Host do dom
pro literaturu,
tiku. Redakce
ského nám. 8
Administrace
rodní třída 9,
Tiskne Tisk, k
n. p., závod
zovna 12. Rozi
ní novinová sl
návký přijímá
tovní úřad i
Jednotlivé čís
roční předplat
náct čísel) KČ

© Českoslove
spisovatel, Pra

Průběh roku 1968

- Přípravy ustavení Svazu českých knihovníků a informačních pracovníků jakožto dobrovolné zájmové organizace
- Okupace v srpnu 1968
- Reakce Svazu českých knihovníků: 27. července odeslán dopis ÚV KSČ, ve kterém svaz vyjádřil plnou podporu předsednictvu a naději, že bude obhajovat suverenitu našeho státu; zároveň svaz zaslal dopis bratrským knihovnickým organizacím v pěti státech, jejichž představitelé podepsali tzv. varšavský dopis (varovný dopis zemí varšavské smlouvy Československu), a snažil se jim vysvětlit současnou situaci a fakt, že socialismus u nás není ohrožen
- Po okupaci se knihovníci navzájem podporovali v přesvědčení, že demokratizační proud nebude brzo ukončen, a že právě knihovny se o to musí zasadit

Diskuse knihovníků

- Jaro 1968 v časopise Čtenář:
  - Diskuzní fórum, které mělo být podkladem pro plánovaný celostátní sjezd československých knihovníků
  - Řešily se **problematické otázky**:
    - Do jaké míry mají být knihovny politicky a společensky angažovány?
    - Požadavek rehabilitace spisovatelů a jejich děl neprávem vyřazených z knihoven
    - Požadavek zrušení seznamů zakázaných knih a uvolnění knih, které byly **nuceně uloženy**
    - Silné kritice bylo podrobena současné řízení knihoven, které bylo prováděno direktivně, bez zpětné vazby knihoven
    - Absence orgánu zastřešujícího knihovníky (Ústřední knihovnická rada nefungovala...) – požadavek na založení Svazu českých knihovníků
    - vytváření jednotné soustavy knihoven, která by nefungovala pouze formálně, ale byla založena na skutečné spolupráci knihoven (koordinace, vytváření souborných katalogů, meziknihovní výpůjční služba)

Konference knihovníků v roce 1968

- Dne 21. března 1968
- Vzešlé požadavky knihovníků:
  - Vytvoření nadresortního řídicího orgánu,
  - Zrušení všech právních norem týkajících se prohibiční literatury
  - Uvolnění literatury ve zvláštních fondech
  - Požadavek předání zadržené zahraniční literatury, která nesměla být zpřístupněna, zpět do knihoven
  - Požadavek zkvalitnit dosud nedostatečný přísun zahraniční devizové literatury do vědeckých knihoven
  - Požadavek vypracovat jednotný platový řád pro všechny typy knihoven
  - Požadavek vyřešit vztahy českého a slovenského knihovnictví v souladu s připravovaným federativním uspořádáním

Knihovnická každodennost 60. let

- Evidence čtenářů na okrajových dřevných štítcích: v roce 1968 zavedena v okresní knihovně v Písku (nechala se inspirovat knihovnou v Českých Budějovicích a Státní technickou knihovnou v Praze) – metoda spočívala v nahrazení tiskopisů čtenářských přihlášek okrajově děrovanými lístky; předtisk byl upraven tak, aby se dalo v kartotéce pomocí jehel snadno vyhledávat podle různých kategorií.
- Knihovny na pláži: okresní knihovna ve Znojmě, knihovna na pláži u Vranovské přehrady (tehdy významné letovisko)
- Prezident republiky Ludvík Svoboda udělil Řád republiky Státní technické knihovně v Praze při příležitosti 250. výročí jejího založení
- V Německé spolkové republice půjčují kromě knih i gramofonové desky
- Dálkové kurzy výpočetní techniky pravidelně pořádány Československou vědeckou společností pro knihovníky
- V knihovnických časopisech téma Jak pěstovat v knihovně květiny?

70. léta - éra „husákovské normalizace“

- Potření všech reformních snah, rozsáhlé politické čistky ve straně i dalších institucích
- Snaha strany zabezpečit blahobyt lidem a odvrátit tak pozornost od politické situace
- Rok 1975 – v Praze konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, která otevřela otázku dodržování lidských práv v zemích socialistického tábora
- V reakci na konferenci vzniká Charta 77 - hnutí, které požadovalo dodržování lidských práv v Československu

Rok 1970 – rok V. I. Lenina a veletrhu knih

- Jednotlivé výtisky časopisu Čtenář a časopisu Zpravodaj západočeských knihovníků z tohoto roku jsou mnohačetně protkány oslavou stoletého výročí narození Vladimíra Iljiče Lenina
- Otištěna oslavná báseň Jaroslava Seiferta s názvem *Lenin*
- tzv. Malá bibliografie s názvem *V. I. Lenin v české poezii 1945-1968* – vydána jako příloha k časopisu Zpravodaj západočeských knihovníků a měla sloužit jako pomůcka pro přípravu oslav
  - Abecední pořadí autorů s názvem básně, básnické sbírky a číslem stránky, kde se báseň konkrétně nachází
- rok 1970 - Mezinárodní rok výchovy k uctění díla J. A. Komenského
- výročí 25 let od osvobození Československa

- březen 1970 – první knižní veletrh, Praha, dům U Hybernů
  - Motivací březen (spojován s českou knihou a čtenářstvím / hlavní motivací důstojné uctění 25. výročí osvobození Československa / dosud chybějící prestižní knižní veletrh jako ve Frankfurtu, Lipsku...

Jaroslav Seifert: *Lenin* (ze sbírky *Slavík zpívá špatně*, 1926)

Zvětraly trosky paláců
na prasklých sloupech, jež se rozdrolí
na konec slávy.

To bylo Rusko, jež jsme spatřili,
když zlaté bány Kremle hořely
jak svíčky nad rakví.

A zatím Moskva
na křídlech praporů se vlnila
a její ulice duněly prací rukou dělnických,
až stěny pukaly.

Plná hroznů, plná života
byla to spanilá vesnice
nad zřícenou Pompejí

Zatím co dole vládl klid
a smrt,
pod tlapkou koček mramorový prach
antických sousoší.

Blíží se smrt
a zbývá krátký čas,
několik dní slunného podzimu
a zima.

Obrácen tváří tam, kde žhnou
zrcadla Montblanku,
spatřil světlo světa, vidí Evropu
a zápas tříd.

Pták sestřelen,
řítí se s úžasem do proutí vrb
a v podsklepení bank, kde zkvétají
ty zlaté pruty v sebe stočeny,

psi, ploužící se líně stromovím,
hlídají dobře zlaté bařiny,
po bílých arším, mezi ciframi
řine se krev.

Vidí města a masy v pohybu
přelévati se jako černý stín
pod září světél
a slyší píseň, kterou měl tak rád.

To není píseň milostná,
jež sladce zní, když noc se naklání
pod okny milenek
(měsíc se plazí sametovou tmou).

To byla píseň,
kterou zpívali
do uší carů pod okny paláců,
kdy strojní pušky tkaly rychlou smrt.

A obraz zmizel,
zmlkl hlas.
Poprašek sněhu zastřel jeho zrak
a vidí Moskvu.

Otevřte okna.
Bolest oči zavírá
v pozadí rudých tkanin.

Zvedli mrtvého
a hrob se otvírá.
Je mrtev Lenin.

Davy s hnuly.
Kráčejte potichu.
Spár bolesti se zatne.

Pro smutek světa,
můj drahý básníku,
slavíci zpívají špatně.

Knihovnictví v 70. letech

- 1970 rokem výročí sta let statistiky českých knihoven
- Snaha o kvalitní statistiku o stavu československého knihovnictví – výzva k účasti v časopise Světozor
  - Žádány číselné hodnoty týkající se počtu svazků a výpůjček, nově také informace o tom, kdo a kdy knihovnu založil
  - Časopis podcenil množství odpovědí, nebyl schopen statistiku zpracovat (podařilo se to až o 30 let později)
  - přesto cenný historický pramen pro poznání stavu tehdejšího knihovnictví

Knihovnictví v 70. letech

- 1970 - nový pětiletý plán pro rozvoj jednotné soustavy knihoven
- Knihovněm ukládal čtyři hlavní úkoly:
  - Knihovny centrem propagace politiky strany
  - Knihovny zajišťují plnou podporu vzdělávání a uspokojení osobních zájmů občanů
  - Knihovny přispívají k plnému rozvoji kulturního života
  - Knihovny zaměřují svoji práci na pomoc rozvoji národního hospodářství, obzvláště v otázkách týkajících se vědecko-výzkumných úkonů

Knihovnictví v 70. letech

- Dobově aktuální (i mezinárodně) **otázka zabývající se regionální literaturou**
- Knihovny československého území přejímaly funkci shromažďování a informování o regionální literatuře od muzeí a archivů
- Ustálení souběžné regionální bibliografie
- Problém: **mapování bibliografie retrospektivní** - s tím souvisela absence fyzických svazků v knihovnách (v praxi sestávalo, že ačkoliv byla nějaká publikace zapsaná v místní bibliografii, nebylo možné se k ní v místní knihovně bez využití meziknihovní služby dostat)

Knihovny a dětské čtenářství 70. let

- Články zabývající se dětskými čtenáři významnou množinou všech dobových článků z časopisů Čtenář a Zpravodaj
- Popis zkušeností z jednotlivých knihoven / doporučení publikací
- Klub dětských knihoven při nakladatelství Albatros
- Členství znamenalo pro knihovnu některé výhody pro budování dětského fondu – např.:
  - větší časový předstih informování o nově vydávaných knihách (kvalitnější možnost plánovat nákup nových knih)
  - zdarma katalogizační lístky se stručnou charakteristikou literárního díla na celou vydavatelskou produkci Albatrosu
  - přebaly na knihy, záložky a názorné pomůcky pro práci s dětským čtenářem
- Literární autoři – únik k tvorbě pro děti (zakázaní autoři tvorby pro dospělé, novinářiny...)

IFLA v ČSSR

- 1978 -poprvé v historii československého knihovnictví se v ČSSR uskutečnilo zasedání rady IFLA - mezinárodní federace knihovnických sdružení (podnět k jejímu založení dali paradoxně právě českoslovenští knihovníci při mezinárodní poradě knihovníků, která se konala v Praze roku 1926)
- IFLA = mezinárodní nevládní organizace, založená v roce 1927, sídlo generálního sekretariátu je v Haagu
- Organizace zařazená do struktury UNESCO v kategorii A; v roce 1978 sdružovala více než 600 asociačních a institucionálních členů (knihovnické spolky, knihovny, bibliografická ústředí, knihovnické školy) ze 101 zemí celého světa
- Poslání IFLA = podporovat rozvoj knihovnictví a knihovnických služeb po celém světě především formou rozšiřování mezinárodní spolupráce knihoven, bibliografických pracovišť
- Naše republika patří mezi zakládající členy IFLA; od jejího vzniku se zástupci naší země aktivně podílejí na činnosti IFLA a jsou členy jejích odborných orgánů (např. aktuálně ředitelka KJM Ing. Libuše Nivnická)